

BESZÁMOLÓ A 2018. ÉVI CERL-KONFERENCIÁRÓL

(Velence, 2018. szeptember 19–22.)

Az Európai Kutatókönyvtárak Konzorciuma (CERL) 2018. évi nemzetközi konferenciáját *Printing (R)Evolution and Society 1450–1500: Fifty Years that Changed Europe* címmel Velencében rendezték. A konferencia helyszíne a Szent Márk téren található *Palazzo Ducale* egyik reprezentatív terme volt. Az eseményen dr. Boka László, az Országos Széchényi Könyvtár tudományos igazgatójával képviseltük a magyarországi könyvtárakat. Emlékeztetőül: az Egyházi Könyvtárak Egyesülése 16 tagkönyvtára a nemzeti könyvtáron keresztül kíván csatlakozni a CERL-hez, több résztvevőre kiterjesztett tagsággal. Az EKE előzetesen regisztrált könyvtárai nem a hazai mértékkel mérve meglehetősen magas éves díj fizetésével, hanem a náluk őrzött régi könyvekről készített rekordok átadásával szereznének tagságot.

Előadók a konferencia helyszínén (Sala Scrutinio)...

Az ősnymtatványok korára koncentráló három napos programban – aköszöntőket leszámítva – 33 plenáris előadás szerepelt. Az olasz, angol, német, holland, francia és amerikai előadók széles körben vizsgálták a könyvnyomtatás első öt évtizedének jelenségeit.

Ma mintegy 30.000 kiadást és 450.000 példányt ismerünk ebből az időszakból, kutatásuk könyvtörténeti és bibliográfiai szempontból is a legjobban feltárt területnek számít.

Az első napon a 15. századi megélhetési költségek („cost of living”) és a könyvek korabeli árának viszonyáról kaphattunk képet. Szó volt többek között arról is, hogy mennyibe került az élet a korabeli Velencében, mennyibe került az ősnymtatványok díszítése és illusztrálása, de megismerhettünk több 15. századi magángyűjteményt is. A konferencia első napja kottéelfogadással, a *Museo Correr* és a *Biblioteca Marciana* megtekintésével ért véget.

A második napon a szövegek nyomtatással történő továbbadását, a könyvek elosztását és recepcióját vizsgálták az előadók. Hallhattunk előadást olyan speciális területekről, mint az Aldus Manutius előtti évtizedek görög kiadványai, vagy a héber nyelvű ősnymtatványok, valamint szó volt a jogi és orvosi nyomtatványok kiadóirol, ősnymtatványokat őrző gyűjtemény feltárásáról, valamint az ősnymtatvány-kutatás lehetséges internetes forrásairól. Záróprogramként kottéelfogadással köszöntötték a résztvevőket a *Ca' Rezzonico* kertjében.

Az utolsó napot az illusztrációknak és a digitalizációnak szentelték a szervezők. Az első blokkban a velencei fametszetes és kézzel illusztrált kiadások összehasonlításáról, a *Marciana* illusztrált ősnymtatványairól, az illusztrációk újrahasonlításáról láthattunk prezentációkat. A másodikban a CERL digitális proveniencia-adatbázisával (*CERL PDA*), az *ISTC (Incunabula Short Title Catalogue* – online ősnymtatvány-katalógus) jelenlegi és jövőbeli működésével ismerkedhettünk meg. Újdonság volt az *ISTC*-hez kapcsolódó *MEI*-ről (*Material Evidence in Incunabula*) bemutatása, amely a provenienciára, marginálisokra, illusztráltságra,

kötésadatokra kiterjesztett incunabula-példányleírások adatbázisa.

Kétpélda arra, hogy holtartma az európai ősnymotvatvány-kutatás. Oxfordban nyílt forráskódú szoftverek felhasználásával, alig fél év alatt létrehoztak egy adatbázist, amely többek között az oda feltöltött fametszetes könyvillusztrációkat hasonlítja össze. (<http://15cbooktrade.ox.ac.uk/illustration>) Az alkalmazás képes azt is megállapítani, hogy az egyes képek valóban ugyanarról a dúcra lettek nyomtatva, vagy újrametszett alapról készültek. Ezzel pedig regisztrálhatóvá válik, hogy merre jártak a fametszetek nyomódúcai a kontinensen, ki és mikor, milyen kiadványban használta őket, ki mit másolt stb. A másik példa a Magyarországon is egyre népszerűbb provenienciakutatás területéről származik. A CERL PDA (*Provenance Digital Archive*) adatbázis rekordjaiban megtaláljuk a tulajdonosi jegyek (legyen az beragasztott nyomtatott ex libris, pecsét, supralibros, vagy kézirat bejegyzés) részletes leírását lelőhely, bibliográfiai adatok, méret, jelleg, illusztrált, valamint szöveges bejegyzés tekintetében (<https://bit.ly/2NwImFU>). Lehetőség van ismeretlen tulajdonosi jegyet ábrázoló saját kép feltöltésére is, amelynek meghatározásában is kérhetünk segítséget. A jórészt csak a 18–19. században Magyarországra került régi könyves állomány esetében ez nem elhanyagolható, hiszen gyakran nem ismerjük azokat a nagy szerzetesi-, főúri-, vagy tudóskönyvtárakat, amelyek felosztása vagy árverése során szétszóródó kötetek végül a hazai gyűjteményekben leltek új otthonra.

A folyamatban lévő projektekről tartott beszélgetések mindegyike azzal ért véget, hogy a projektgazdák nyitottak az együttműködésre, várják az oda illeszthető adatok és fotók feltöltését. A projekt-szemléletű kutatásokba akár a magyarországi egyházi gyűjtemények is bekapcsolódhatnak, a segítségükkel jelentős ismertségre tehetnének szert a hazai intézmények, különösebb anyagi ráfordítás nélkül, a nemzetközi tapasztalatszerzés előnyével.

... és a hallgatóság

A konferencia alatt a CERL ügyvezető igazgatójával, Dr. Mariann Lefferts-szel folytattunk tárgyalást, aki örömet fejezte ki az EKE csatlakozási szándéka miatt. Nagyra értékelte, hogy az EKE tagkönyvtárai közel 40.000 rekordot szeretnének feltölteni néhány éven belül a HPBD (*Heritage of the Printed Book Database*) régi könyves online adatbázisba. Kiemelte, hogy van lehetőség a majdani feltöltött rekordjaink frissítésére is, ám érdemes már az első feltöltéskor a lehető legjobb állapotú leírásokat átadni a HPBD részére. A hátralévő egy-két évet új leírások felvitele helyett érdemes a már meglévő rekordjaink javításával tölteni.

A konferencián született az ötlet, hogy 2019 tavaszán egy nemzetközi konferenciával vezessük be a magyarországi CERL tagságot. A könyvtárakban őrzött dokumentumok és a „digitális bölcsészet” kapcsolatáról szóló előadásokat az OSZK fogadná be, a velencei konferencia egyik előadója, Matilde Malaspina (az említett illusztráció-adatbázis munkatársa) már el is fogadta a meghívást. Az esemény szervezésében számítunk az EKE tagjaira is, akinek van tudomása ilyen irányú hazai kutatásról, általam jelezheti a szervezőknek. Az ELTE-SZTE összefogásával működő *Digitális Bölcsészet* vállalkozásról (<https://bit.ly/2C3UU0j>) az elmúlt napokban kaptunk hírt, keresni fogjuk őket is. A részvételünk különösen fontos, hiszen a tavaszi konferenciát követően nyílhat meg a CERL magyarországi „virtuális irodája”, amely az intézmények csatlakozását és az adatfeltöltést fogja menedzselni.

dr. Oláh Róbert

Tiszántúli Református Egyházkerület

Nagykönyvtára